

„PERSZE, HOGY TEMETŐKBEN LEGEL A PEGAZUS”¹

Balassi-hatások Weöres Sándor írásaiban

Amióta van művészet, létezik a minták átvétele is. A mesterek előtti főhajtásoktól a plágiumokig terjednek a tartalmi, műfaji, prozódiai és egyéb hatások. Hányan követték a homéroszi eposzokat? Mekkora divatot teremtettek a levélregények? Seregnyi szerző írt szapphói strófát, petrarcai vagy shakespeare-i szonettet. És akik a japán eredetű haikkal próbálkoztak. Ott a sokakat csábító limerick, az európai romantikusokat hívogató maláj pantum. A magyar lírára szűkítve a kört: ki és miért alkalmazta Himfy vagy Balassi verselését (strófáját)? Esetek sora bizonyítja, hogy a formai – vagy annak föltűnő – átvételek egyéb tartalmi, szóhasználati, hangulati következményekkel is jártak.

Balassi Bálint életrajza, szerelmi vágyakozása, kínja, nyers indulata, Istenhez fordulása, tragikus halála tartalmi ösztönzőnek bizonyult. Verselése sok-sok szerzőt csábított. Hatása Rimay Jánostól Benitzki Péteren, Listius Lászlón keresztül Rónay Györgyön, Ágh Istvánon, Nagy Lászlón át Utassy József, Szepesi Attiláig, Orbán Ottóig, Markó Béláig, Kovács András Ferencig nyomon követhető. A Balassi-strófa hagyományáról és a költőt megidéző versekről mások mellett Kovács Sándor Iván, Szigeti Csaba, Görömbei András, Lator László, Nyerges Gábor Ádám szólt.

A Weöres-életműből olyan Balassi ösztönözte írásokat emeltem ki, amelyekre eddig nem (vagy alig) fordított figyelmet a szakirodalom. Műfajuk, minőségük is vegyes. Némelyik egészen korai, a legutolsó 1985-ben jelent meg; olyik csak posztumusz látott napvilágot. Weörest nem hevítette az eredetiség hiúsága: gyakran emlegette ihlető forrásait. Doktori dolgozatában így írt erről: „Némelyik olvasómnak tán kiábrándító, ha megvallom, hogy majdnem minden versemet több-kevesebb irodalmi hatás érlelte. [...] Az irodalom organikus folyamat: egy-egy

---

¹ Illyés Gyula: *Eredetileg* In Illyés Gyula: *Naplójegyzetek. 1981–1983*, s. a. r.: Illyés Gyuláné, Illyés Mária; Osiris-Századvég Kiadó, 1995, 103.

költő-oeuvre nem magában álló sziget, hanem inkább az erdei szálfákhoz hasonlítható: az elődök lombjából növekszik, virágzaskor a többi fával himport cserél és az utódok táplálkoznak belőle². Tartalmi, stílusbeli, prozódiai példákra egyaránt hivatkozott. Utóbbira szűkítve a kört: életművében a disztichontól a Himfy-strófaig, a hangsúlyos versektől a tankáig és a Balassi-strófaig párját ritkító gazdagsággal találkozunk. Írásainak bemutatásán és a tematikai összefüggések felvetésén kívül esetenként szövegközlési és más filológiai kérdéseket is érintek.

*

Nincs verse Balassiról. Sem Isten-élményük, sem szerelemfelfogásuk nem rokonítható. A hírnévhez, a virtushoz való viszonyuk is más. Nem tartalmi, hanem megannyi szerkesztésbeli, stilisztikai, prozódiai kapcsolat tárható fel lírájukban. Mielőtt ezekből válogatok, Weöres prózai írásaira hivatkozom.

Négy vallásos magyar költő című írásában Faludi, Berzsenyi és Ady mellett az ő hitét, Istenhez fordulását jellemezte. Nem tudjuk, milyen céllal készült vázlatos áttekintése, amelyben mások mellett Németh Lászlóra, Mécs Lászlóra, Makkai Sándorra – egy utalás formájában Kosztolányira –, Blokra, Carduccira, Nietzsche-re és még tucatnyi szerzőre, műre utalt. A mindössze 12 oldalas autográf szövegben több filológiai botlást is elkövetett. Az írást nem adta ki, egy verset és más töredékeket, variánsokat tartalmazó füzetében maradt fenn. Halála után jelent meg prózai munkáinak kötetében. A szövegközlés sajnos elemi tévesztéseket, helyesírási eltéréseket tartalmaz; időrendi besorolása pongyola, eligazító jegyzete hiányos.³ A Balassit jellemző megállapítások egy részét a kéziratból betűhíven idézem⁴:

„Balassa Bálint telivér lírikus egyéniség, vagyis az én, a mindenkiben föltétlenül létező örök-emberi természetes önzés megrögzítője. Nála a Dichtung nem a Wahrheit ikertestvére, hanem a kettő itt teljesen azonos: nem eszményeit és ab-

² Weöres Sándor: *A vers születése (Meditáció és vallomás)*, Pécs, 1939, 23–24.

³ Weöres Sándor: *Négy vallásos magyar költő*. In Weöres Sándor: *Egybegyűjtött prózai írások*, Helikon, 2011, 205. kk. A kötet szerkesztője ekképp indokolta időrendi besorolását: „A PIM birtokában lévő autográf füzetben lévő legkésőbbi vers dátuma: 1933. május. Tehát ez az írás is, mely ugyancsak e füzet része, 1933-ban keletkezett”. (210.)

⁴ A kézirat fénymásolatát Réz Páltól kaptam. Az akkor még magántulajdonban lévő Weöres-füzet időközben a PIM állományába került. PIM Kézirattár (Gy h.sz. 2004/13)

rándjait, hanem életét testálta lírájában az utókorra. Nem sokat töpreng az emberfölötti dolgok lényegén: Isten éppúgy érzelmi tényező számára, mint Júlia, mint a »vitézlő oskola«, vagy az »átkozott sok versek.«

Tetől-talpig érzelmi ember és így magától értetődik, hogy nincs valami mély Isten-elgondolása. Nem lát mást a mennybéli Úrban, mint végtelenül jóságos és végtelenül hatalmas fejedelmet, a legfelsőbb rang birtokosát, kiben a jó és szerencsés földi tulajdonságok a legmagasabb hatványon fordulnak elő. Így énekel róla:

»Egekben lakozó szentséges hármasság,
Kinek nincsen semmi dolgában hamisság,
Kegyelmességéből áll földi uraság,
Csak tenéked szolgál mennyei sokaság!« [...]
(Az idvességes kimúlásért.)⁵

»Bűnbocsánatért« című költeményében ezt a sort találjuk:

»Illy könnyörgésemmel untatám atyámat...«⁶

Míntha csak a cár-atyuskánál lett volna kihallgatáson, aki bizony aligha szeret-hette a túl-hosszadalmas kérvényezőket.

Istenhez fordulása nem egyéb, mint a legerősebb, leggazdagabb uralkodó előtt való megtört és segítségre-váró térdrogyás. Egy másik Balassa tán éppen ilyen bűnbánóan tért meg a Habsburg- királyhoz, csalódva az erdélyi fejedelem kegyei-ben. [...]

Neki Isten arra való, hogy legyen kitől kérni mindazt, amit a maga erejéből nem érhet el. Természetesen, Balassát mindezzel nem leszólni, hanem jellemezni akartam. Elvégre költőnek lenni többek közt annyit is jelent, mint teljesen szabad-nak lenni.⁷ A mult eléggé igazolja, hogy a poéta lehet akár szent, mint Keresztes János, akár akasztófavirág, mint Villon. Mint embertől, számon lehet kérni tőle, hogy mért ilyen vagy amolyan, de mint költőtől: soha. [...]

---

⁵ A verset nem Balassi Bálint, hanem Szepsi Csombor Márton írta. Lásd: Kovács Sándor: *Szepsi Csombor Márton versei*, In *Irodalomtörténeti Közlemények*, 1958/1. 70–75. Weöres a vers átírt szövegét használta fel.

⁶ A Balassi-szakirodalomban ismeretlen vers és verssor. Nyilván nem Balassi a szerzője.

⁷ Szinte szó szerint egyezik azzal, amit doktori dolgozatának első fejezetében megfogalmazott: „...a művésztevékenységnek nincs általános érvényű határa, tehát *szabad alkotás*. Korlátai azonosak az emberi lehetőség korlátaival.” In Weöres Sándor: *A vers születése (Meditáció és vallomás)*, Pécs, 1939. 3.

Évtizedekkel később a *Három veréb hat szemmel* című antológiájában gyakran hivatkozott rá. Többek között a költőt elsirató Rimay János, a Balassit szépen visszhangzó Thordai János, a *Közönséges magyar példabeszédeket* író Benitzki Péter kapcsán. Balassit „az első világjelentőségű magyar poétának” nevezte.⁸ Műveiből nem az ismert darabokat, hanem a Fanchali-kódexben megtalált pásztorjátékának részleteit idézte. A *Három veréb...* utószavában a Balassi-strófa közvetlen előzményeiről és rokonairól is szólt. Középrímes hármasközlétréről – a *Júlia két szemem* kezdetű verset idézve – azt állította: „szonett-szerű tökéletességben ragyog”.⁹

*

A Cinaként becézett ifjú Weöres Sándor a cserépteteje miatt piros görbének vagy földbirtokos édesapjáról Weöres-görbének nevezett cselédház egyik szobáját kapta meg Csöngén. Itt nyugodtan éjszakázhatott, fordított napirendje nem zavarta a családot. Leveleiben és más írásaiban többször szólt róla. Versei közül az 1932–33-ban született *Naplójegyzetek* négy darabja is ezt a világot (illetve saját reménytelen állapotát) mutatta be.¹⁰ Kosztolányinak így jellemezte környezetét: „Most újra ott vagyok [Csöngén, LP] lakásunktól különálló szobámban, a domb tetején, ahonnan szépen látni a nappal a stájer hegyeket, éjjel pedig a Rába-gát fényeit. Itt szoktam írni és aludni”¹¹. A petróleumlámpája körül keringő, halálra pörkölődő éjszakai látogatóiról írta *Szürke pillék*¹² című versét. Másfajta megközelítéssel, de a levélben szereplő helyszínnel és az áldozatként földidézett lepkékkel is találkozunk *Első éjszaka* című versében.¹³ Balassi-strófában írt korai vallomása kimaradt köteteiből. A cím alapján akár szerelmi témájú költeményre is gondolhatnánk; a költő azonban nem a boldog vagy a boldogtalan párkapcsolatról írt, hanem magányos éjszakai élményéről.

Versének logikus, következetes mozgásiránya van. A külső látványból, a kis házak tűzfalától a pocsolnyában hempergő holdvilágon és a Rába-gát „merev szemű” villanyán át haladunk a szobában sercegő olajlámpa felé. Az éjszaka jellemzőjeként és ellenpontjaként a hat strófa közül az első ötben lényeges szerepet

⁸ Weöres Sándor: *Három veréb hat szemmel*, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977, 124. kk.

⁹ Weöres Sándor: *Három veréb hat szemmel*, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977, 575–576.

¹⁰ Weöres Sándor: *Egybegyűjtött költemények I.* Helikon, 2008, 67–70.

¹¹ Weöres Sándor Kosztolányi Dezsőnek; Csöngé, 1932. dec. 20. Weöres Sándor: *Egybegyűjtött levelek*, szerkesztette: Bata Imre és Nemeskéri Erika, Pesti Szalon – Marfa Mediterrán Kiadó, 1998. I. 166.

¹² Weöres Sándor: *Egybegyűjtött költemények*, Helikon, 2008, 142.

¹³ Weöres Sándor: *Elhagyott versek*, szerkesztette: Steinert Ágota, Helikon, 2013, 514.

játszik a fény. A tűz, a láng Balassinál szinte mindig a szerelem emésztő hatását fejezi ki. Jellemző példaként a gyertyaláng hevétől megégő lepentőcske képét említtem az „*Ó nagy kerek kék ég...*” kezdetű verséből. Weöres a lámpaharangra repülő áldozatokat szólítja meg. Nála nem a szerelmi kín, hanem a kikerülhetetlen végső pusztulás – és természetesen saját sorsa – a tét:

„Ti nagy szürke lepkék, ti apró zöld pillék, ti vérszopó szunyogok!
tanítsatok engem: meghalni valóban olyan édes-jó dolog?
Tarajos tűz körül, szeplőtelen fényben zümmögő bucsudalotok.”

A következő két szakaszban kilátástalan állapotát, pörkölődő szárnyát, tiszavirág-életét, gyöngé, beteg testét panaszolja, ellenpontként, szorongató teherként a rá váró feladatot említi. A halódó pilléktől kér segítséget. A vers zárlatában a jövőt szólítja meg, és az Örökkévaló áldását kéri:

„Köszöntelek téged, ki ezer év múlva olvasod a versemet
és a múlt lélek nyomait megőrző anyagnak is köszönet.
Óvjon a Fönntartó most és mindörökkön minden jámbor lelkeket.”

*

Balassi Bálint az „*Idővel paloták, házak, erős várak...*” kezdetű versében az idő romboló és építő hatását, mindent lebíró hatalmát állította szembe szerelmének nem múló tüzével. Weöres Sándor részben ennek nyitóképét követte korai művében, a *Madártávlát*ban, amely *Hideg van* című kötetének zárlata lett.¹⁴

MADÁRTÁVLAT

A szép régi házak és fényes paloták mindnyájan repedeznek,
egyik tűzbe romlik, másik csak elomlik és rendre dűledeznek
s az új arcú falak, mint dísztelen szalag, egy-tömbbé szövetkeznek.

Mi mostani korunk hátunkon ostorunk és nem értjük: mit akart,
hogy kemény utcákkal, autó-csapákkal vonalozta a talajt
és hogy a szeretet miránk kockát vetett s mérges gázzá nőtt a kard.

---

¹⁴ Weöres Sándor: *Hideg van*, Pécs, 1934, 59. A költő a Weöres Sándor – Károlyi Amy Emlékházban található kötetben a verset ceruzával 1932-re datálta.

Nagy szennyes záporok, torkos sikátorok csíkozzák mi életünk
és enni sokaknak munkáért sem adnak, azt mondják, hogy „jaj nekünk”
sőt azt mondják: „iszony ami van ma, bizony már semmit sem hihetünk.”

De új korok jönnek s e silány özönnek csöppje is majd kincset ér,
mi ma giccs és máz csak, lesz az elmúlt lázak telje és valódi vér,
nem fintorul harcra a tűnt század arca s másként illeti babér.

A jövőnk szemében így alszunk majd – ében tokjában szép drágakő:
mi ma nyomor alja s orrunkat facsarja: élet lesz és ép erő,
aki ma pióca, bűnös pénzek góca: bölcs lesz majd és jótévő.

A Balassit földidéző sorok után a második és harmadik szakaszban a jelen értékvesztett állapotát jellemzi. Weörest (és részben nemzedékét) a Horthy-korban és 1945 után is bírálta szociális érzéketlensége, közömbössége, defetizmusa, „izolált énje” miatt. A minősítést több alkalommal visszautasította. Természetesen más módon, mint Adyt, Kassákot, József Attilát vagy Illyés Gyulát, de őt is foglalkoztatta korának számos társadalmi kérdése. Több tucat olyan verse van, amelyik cáfolja, vagy legalább árnyalja a sommás elmarasztalásokat. Más írásai mellett a *Madár-távlatot* is védelmére hozhatnánk fel. Legalább annyiban, hogy érzékeli, elpanaszolja a megnyomorító gazdasági, hatalmi, morális változásokat, beleértve a világháború személytelen tömegpusztító arzenálját is. A siralmas állapotot nem tartja öröknek; biztos abban, hogy előbb-utóbb bekövetkezik valamilyen fordulat. Ennek nem adja okát. Rokon témájú verseiből is az derül ki, hogy sem az egyéni, sem a közösségi ellenállást, erőszakos fellépést nem fogadja el kiútnak. (Legjellemzőbb példaként *Az elnyomóhoz*, és *Az elnyomotthoz* című szonettjeire, illetve *A teljesség felé* intéseire hivatkozom.)

A mű zárata Balassi korabeli mintákat (is) követ. A szerző a vers megírásának körülményeiről szól; a többes számból egyes szám első személyre vált. A középiskola útvesztőitől éppen csak búcsúzó Weöres némi iróniával (rimbaud-i hetykeséggel) és panasszal jellemzi helyzetét:

„Falusi magányban rímet verve vártam, hogy jobbak következnek,
húszéves sem vagyok, de sajnos a napok sebesen kerekednek.
Mikor ezt csináltam, ezerkilencszázban harminckettőt jegyeztek.”

*

A kő és az ember című kötetben jelent meg a *Cantilena*, amelynek strófái Balassi két háromsoros periódusának ösztönző hatását mutatják.¹⁵ (Szótagszámuk eltérő: a 6a, 6a, 7b helyett 5a, 5a, 6b szerepel.) A Bornemisza Péter búcsúénekét és Balassi „*Syralmas nekem idegen földön...*” kezdetű versét is idéző nyitány után Weöres panaszdalában a negatív festés uralkodik. Képei a hiányok leltárából szerveződnek („*nincs reggeli lárma*”; „*Nincsen testvérem*”; „*Nincs senki párom*”). A magányos lélek távol került egyetlen társától, sok versben megörökített édesanyjától. Sivár városi környezete (többek között az ásítva vonító gyárkémény) ébreszti rá talajvesztésére, úttévesztésére.

Weöres Sándor szerelmes verseinek jelentős hányadában nem egyenrangú felek szerepelnek. A *Fairy spring* egyes tételeire, a *Rongyszőnyegből* többek között a 38. („*Lányok, ó ti könnyű-léptű vércsék...*”); a 60. („*Ó ne vidd el...*”); a 68. („*Gyöngye ágam, édes párom...*”); a 111. („*Kiapadt a sorsom, gazdag Örzse...*”) számú darabjaira gondolok. Ezekben és a rokon dalokban, szonettekben vallo mástevő a gyengébb, fiatalabb, esendőbb. Ő az, aki szinte reménytelenül kérlel, szájalmat vár, akinek valamilyen büntudata van. Ilyennek tekintem azt a Balassi-ihletésű versét is (*A kísértet dala*), amelyik a *Medúzában* kapott helyet.¹⁶ Előtte a hatszakaszos *Hannának*, illetve *A pesti ismeretlennek*, a *Beteg unokahugomnak*, a *Mint vérző medve*, a *Pastorale* és a *Váratlan találkozás* című szonettek sorakoztak. Később a vers más környezetbe, a *Huszonnégy melódia* darabjaként *A tündér* és az *Őszi zsongás* közé került.¹⁷ Címe meglepő, talányos. Egy megnevezetlen társhoz szól, aki a vallomástevő szerint méltatlanul bánt vele. A lelki fájdalmat a régi bujdosók testi kiszolgáltatottságával, fenyegetettségével fejezi ki. A szimmetriatengely fordulatot idéz elő: a képek a foga dalomban ellenkezőjükre alakulnak. A vers az első és az utolsó szakasz zárósorának megismétlésével keretes szerkezetűvé válik:

¹⁵ Weöres Sándor: *A kő és az ember*, Pécs, 1935, 50. A vers később a *Hegedű-partita* (cím nélküli) 2. darabja lett.

¹⁶ Weöres Sándor: *Medúza*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda; Budapest, 1944, 60. A költő a Weöres Sándor – Károlyi Amy Emlékházban található kötetben a verset ceruzával 1940-re datálta.

¹⁷ Weöres Sándor: *Egybegyűjtött költemények* I. Helikon, 2008, 126.

Zúg az öreg erdő,
száll a fehér felhő,
összebújnak a vadak.
Itt benn a szivemben
mért üldözöl engem?
sohase bántottalak.

Jeges éjszakában
ősz tiporja hátam,
cinke tépi a fülem,
bodzabokor-ágról
csorog rám a zápor,
nem adnak szállást nekem.

Hát ide vigyázzál,
ha te áznál fáznál,
én nem küldenék el,
adnék cipót lágyat,
jó száraz ruhákat,
mindenfélét ami kell.

Ha nem áznék fáznék,
mindig rád vigyáznék,
mint a nagy fehér falak.
Ó mért nézel úgy rám
mért nem vagy jobb hozzám
sohase bántottalak.

*

A két Balassi-strófából álló *Kontraszt* Weöres Sándor *Kézírásos könyve*ben olvasható.¹⁸ (A nyomtatott változatokban ritmuszavaró sajtóhibával jelent meg: a második szakasz ötödik sorában a *rég* helyett az egy szótaggal hosszabb *régi* szerepel.¹⁹ A következő kiadásokban ezt is javítani kellene.)

---

¹⁸ *Weöres Sándor kéziratos könyve*; Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981, 215.

¹⁹ Weöres Sándor: *Egybegyűjtött írások* (Ötödik, bővített kiadás) III. k.; Magvető Könyvkiadó, 1986, 523.; Weöres Sándor: *Egybegyűjtött költemények* III. Helikon K. 2009, 288.

Erdő sűrűsége,
mező szép vidéke,
hegyek kopár teteje!
Akármerre járok,
jókedvre találok,
én is vidulok vele.
Mindenütt a kék ég,
ölelő mindenség,
a teremtés ereje.

Erőszakos csörgés,
kegyetlen dübörgés
motorok dühöngése
ősvilágból támadt
sok rég kihalt állat
ordítása, hörgése,
köztük jár az ember,
tiltakozni nem mer,
várja, mikor lesz vége.

A nyitó sorok az *Ó nagy kerek kék ég* kezdetű Balassi-verset idézik. Első és harmadik nominális mondata közrefogja a személyességet kifejező középsőt (melynek 3 igéje egyes szám első személyű: járok, találok, virulok). A harmónia, a szépség ellenpontja a természetből kiszakadó ember világa, melyet a második szakasz egyetlen hosszú mondata jellemez. Első hat sora névszói felsorolás. Az egymás mellé rendelt jelzős szerkezetekben az -ás, -és képzős, riasztó hangutánzó kifejezések uralkodnak. Az utolsó három sor négy igéje (jár, nem mer, várja, lesz) általános alanyra (ember) vonatkozik. A címben jelzett kontraszt tartalmi és formai síkon többszörösen is megvalósul.

*

A szerelmi líra korszakainak első darabjában Balassi lírájának adózik.²⁰ Természetesen nem utánzásról van szó (ez Weörestől távol állt). A reneszánsz költőnek a násfát

---

²⁰ Weöres Sándor: *A szerelmi líra korszakai XVI. század; Élet és Irodalom*, 1984. 51–52. 4. Kötetben: Weöres Sándor: *Elbagyott versek*. 494.

és a gyűrűt kísérő udvarló versei²¹ alapvetően más nézőpontot képviselnek. Gyökeresen különbözik a *Kit egy bokrétáról szerzett* címet viselő szerelmes költeménytől is.²² Véleményem szerint olyan stílusjátékkal állunk szemben, amelyben a *Psyché* szerzője elképzelte, miként érezne egy XVI. századi hölgy, akinek virággal üzen az a férfi, akit a nem utasítana el:

Oh, ti néma bimbók,
szebbek mint mondott szók!
értem vallomásítok!
Szeretómnek titkát,
édes indulatját
őrzi csukott szirmotok.
Bennetek szerelem
még nyitatlan pihen,
azé akit áhitok.

A mértékkel archaizáló strófában nem a távoli kedvest, hanem az enigmatikus bimbókat szólítja meg tegező formában. A megajándékozott leány (asszony?) mintegy nekik válaszol az udvarló megértett céljára, és adja hírül saját vágyát. A Balassi-strófa három mondata háromszor fejezi ki a paradox, finom erotikájú talányt. A bimbók némák, mégis beszédesek. A csukott szirmok nem árulnak el semmit (másnak), de a megszólaló tudja, mit jelentenek. A (talán) titkolni szükséges érzelmet nem csupán megérti, hanem kölcsönösnek is tekinti. Mintha azt fejezné ki, hogy a bimbó törvényszerűen kifeslik rövidesen; a „még nyitatlan” pihenő szerelem is beteljesedhet.

---

²¹ Balassi Bálint: *Kit egy násfa felett küldött volt a szeretőjének, kire pelikán madár volt feljegyezve. Balassi Bálint összes művei*, összeállította: Eckhardt Sándor, Akadémiai Kiadó, 1951, 42 (kritikai kiadás); Balassi Bálint: *Az Palkó nótájára. Balassi Bálint összes művei*, összeállította: Eckhardt Sándor, Akadémiai Kiadó, 1951, 43 (kritikai kiadás).

²² Balassi Bálint: *Kit egy bokrétáról szerzett, Balassi Bálint összes művei*, összeállította: Eckhardt Sándor, Akadémiai Kiadó, 1951, 45 (kritikai kiadás).

Gedeon Hajnalka: Wayang színház (tusrajz)

*Orbán György János: Madarak nyomában, Páris-patak völgye
[Nógrádszakáli Palóc Grand Canyon] (akvarell-tus)*